

ВАЊА БУЛИЋ

ДОСИЈЕ
БОГОРОДИЦА

Copyright © 2014, Вања Булић
Copyright © овог издања 2014, ЛАГУНА

ДОСИЈЕ БОГОРОДИЦА

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.
SW-COC-001767
© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Садржај

Прво поглавље: ПРИНЦ	11
Друго поглавље: ДИЈАМАНТ	18
Треће поглавље: ТРЕЗОР	25
Четврто поглавље: ПРСТИ	31
Пето поглавље: РЕЛИКВИЈЕ	38
Шесто поглавље: ВИТЕЗ.	44
Седмо поглавље: СТЕНА	50
Осмо поглавље: ТАЛАСИ.	58
Девето поглавље: ЗЛАТО	64
Десето поглавље: ОЧИ.	71
Једанаесто поглавље: ГОЛУБ	79
Дванаесто поглавље: МИНЋУША.	86
Тринаесто поглавље: РУЖА	93
Четрнаесто поглавље: ЗАШТИТНИК.	100
Петнаесто поглавље: УДАРАЦ.	107
Шеснаесто поглавље: ФОТОГРАФИЈА.	114
Седамнаесто поглавље: ДОСИЈЕ.	121

Осамнаесто поглавље: ПУСТИЊА	128
Деветнаесто поглавље: ОГЛЕДАЛО	136
Двадесето поглавље: БИСЕРИ	144
Двадесет прво поглавље: КУХИЊА	151
Двадесет друго поглавље: КЕЛИЈА	157
Двадесет треће поглавље: ПЛАВО	164
Двадесет четврто поглавље: ЛЕГИЈА	171
Двадесет пето поглавље: МАСОНИ	178
Двадесет шесто поглавље: КЉУЧ	185
Двадесет седмо поглавље: ГЛАВА	191
Двадесет осмо поглавље: КРУГ	197
Двадесет девето поглавље: ЈЕЗИК	203
Тридесето поглавље: ДАМА	210
Тридесет прво поглавље: КОЦКАР	218
Тридесет друго поглавље: ПОКЛОН	225
Тридесет треће поглавље: ПАЦОВИ	232
Тридесет четврто поглавље: ТАЧКА	239
Тридесет пето поглавље: ЗМИЈА	245
Тридесет шесто поглавље: МОСТ	251
Тридесет седмо поглавље: ШАМПАЊАЦ	257
Тридесет осмо поглавље: АНЂЕЛИ	263
Тридесет девето поглавље: РУКА	269
Четрдесето поглавље: МЕТАК	276
Четрдесет прво поглавље: ПАУК	281
Четрдесет друго поглавље: ЧУВАР	288
Четрдесет треће поглавље: ЖАБА	294
Четрдесет четврто поглавље: НЕБО	301

ДОДАТАК

Путоказ за читање романа <i>Досије Богородица</i>	311
1. Богородица Филермоса	313
2. Крститељева рука	328
3. Златна грозница	338
4. Малтешки витезови	350
<i>Изјаве захвалности</i>	359
<i>О аутору</i>	361

Прво поглавље

ПРИНЦ

Нестварна лепота Дубаија титра пред очима младог принца, богатог наследника нафтних поља скривених испод песка и, једнога дана, престола. Кад год долази у Дубаи одседа у истом апартману, на последњем спрату хотела који пркоси законима физике. Реч „апартман“ требало би условно схватити: више од двеста квадратних метара, у два нивоа. Врх хотела је забоден у небо, а на крову је хелиодром, на коме се налази принчев хеликоптер. Поверљиве послове принц води у том апартману, претвореном у најмодернији пословни кутак, а оне свакодневне, праћене будним оком свог оца, шеика, обавља у домовини, у принчевској палати на морској обали, стотинама километара удаљеној од најлепшег града на Арабијском полуострву.

Младог принца, школованог у Америци, по сопственој жељи, сарадници у Дубаију ослонљавају са Принче, као да му је то име, избегавајући тако улагивачки низ придева налик китњастој огрлици. Кроз осмех је то објаснио жељом да се скрати увод

у пословни разговор, јер је све што ради у Дубаију – посао. Саветници су му најбољи економисти, правници и менаџери, а међу њима и познаваоци бизниса који тече тајним каналима. Тај део посла обавља искључиво у Дубаију. Студирајући на Западу, схватио је да се најважнији послови не мере количином новца већ количином моћи коју обезбеђује добра инвестиција.

Дуго је проучавао позитиван утицај реликвија на стање духа и осећање моћи. Обрнуо је тезу и размишљао овако: нестанак светиње умањује моћ за онолико колико је подизала осећај моћи док је била у нечијем поседу! Ником није саопштио овај закључак, убеђен да би га прогласили мекушцем, у свету у коме се моћ мери милијардама долара или крвожедном терористичком мрежом.

Принц позва Густава Шенка, задуженог за анализу јавног мњења. Први пут су се срели пре годину дана овде, на крову Дубаија. Тада је Густаву објаснио своју тезу о крађи моћи, како се изразио. Стаситог Немца, професора археологије и докторанта из области информисања, изабрао је за сарадника после бројних консултација и проучавања његове биографије. Професор се лако одрекао свакодневних задовољстава на факултету и научном институту кад му је галантно понуђена надокнада за верност Принцу. Одрекао се и приватног живота и купио карту у једном правцу, па живи на релацији Дубаи – Принчева домовина. О послу због кога је ангажован разговарају само у Дубаију и у једној оази у пустињи названој Соколово гнездо, а шеику је ту представљен као Принчев саветник за медије.

Дочека Густава бос, у белој мајици и лаким ланеним панталонама, опуштено разбашкарен на пространом кревету. Штрпка десном руком зрна грождја и сладострасно мљацка попут детета, а левом руком узима с великог овала парчад јагњетине прекривене бадемима. Удаљен од очију јавности, посебно оне у домовини, понаша се онако како се понашао на студијама у Америци. И тамо су га звали Принц, али не зато да би истакли његову титулу добијену рођењем, већ због тога што је обожавао изузетног рок-мајстора Принца.

– Густаве, знаш ли зашто сам те звао? – упита Принц и убаци у уста сочно црно зрно.

– Знам. Због реликвије на Цетињу.

– Шта се променило за годину дана?

– Мислим да се стварају услови за остварење вашег плана – смирено рече професор, а Принц извади зрно из уста и спусти га на овал.

Њихов први разговор о највећим хришћанским светињама похрањеним на Цетињу био је веома инспиративан за младог Принца. Тада је коначно одлучио да отуђи једну од реликвија. Мудри Густав је пажљиво саслушао шта мисли његов газда, па је, као сваки умни саветник, предложио да сачекају повољан тренутак за – крађу. Реч „крађа“ изговорио је тихо, као да се стиди што ће учествовати у једном таквом подухвату. Добро је знао како су завршили крадљивци египатских реликвија: умирали су један за другим као муве попрскане отровом. У таквим работама не владају овоземаљски већ неки други, узвишенији закони. Ипак, помисао на цифру која се

сваког месеца нађе на чеку с његовим именом терала га је да занемари страх и морални кодекс научника.

– Лето је, поштовани Принче. Хиљаде туриста долази у Црну Гору, на море, а већина њих посети и Цетиње. Одлазе да се поклоне пред иконом Богородице Филермосе и пољубе руку Светог Јована Крститеља. У таквој гужви је много лакше урадити оно што сте наумили.

– Зашто су услови сада повољнији него пре годину дана? И тада су туристи долазили у Црну Гору – разумно упита Принц.

Уместо директног одговора, Густав из фасцикле извади хрпу папира, прес клипинг, исечке из српске и црногорске штампе, текстове објављене у последњих неколико дана. Били су то чланци инспирисани крађом плавог сафира из огрлице Богородице Филермосе. Један текст у београдској *Дуџи* покренуо је лавину текстова у осталим новинама, па се укључила и телевизија.

– У наредних десет дана, поштовани Принче, повећаће се број текстова с истом тематиком, што ће учинити да још већи број туриста крене пут Цетиња. Можда нисте знали, али капелу у којој се налази икона не чува ниједан полицајац. До пре две године, два полицајца су стално била испред музеја. Музеј сада чува само један човек из обезбеђења, и то унутар зграде. Не бих желео да вас замарам причом о односу државе Црне Горе и Српске православне цркве којој припада Цетињски манастир. Довољно је да вам кажем да су у сталном сукобу, јер држава стоји иза

пројекта стварања Црногорске православне цркве, која би наследила српске манастире и богомоље...

– Прескочи тај део. Политика ме замара – рече нервозно Принц и врати зрно грожђа у уста.

– Разумем вас, потпуно. Али желим да вам кажем како је спољашње обезбеђење манастира готово минорно. Стотине туриста дневно улази у музеј и манастир. А манастир чувају само људи у мантијама.

Осмех се врати на Принчево лице. Руком захвати печене бадеме поређане преко јагњетине скуване у овчијем млеку па запечене и прекривене ђаконијама. Густав га је посматрао не скривајући дивљење. На студијама је изучавао институцију принца – носиоца угледа, племићке крви и неприкосновености, али без обавеза које има владар. Управо је тако деловао млади Принц нехајно заваљен на кревету. Принчеве обично вежу за чистоту младости, за поштење или равнодушност какву је носио сироти Хамлет. Овај младић је нешто сасвим друго, истинско оличење речи *принципс*, која преведена с латинског језика значи „први“.

Искусни археолог, који је дуго предано радио и на ископинама у Ирану, знао је да је Ахриман код старих Персијанаца био принц пакла. Да ли наум његовог господара – да дође до реликвије која је некада припадала Малтешким витезовима – одговара размишљању једног Хамлета или Ахримана, пролете кроз главу господина Густава, у чијим је очима светлуцала похлепа. Затим долете нова мисао: чему таква размишљања када ће овај принц једнога дана бити владар и сигурно неће заборавити своје верне слуге! Иако

је био универзитетски професор, школован да буде слуга науке, Густаву Шенку је, врло брзо по доласку у Дубаи, постало јасно да ће добити новог господара, његово величанство долар и да ће му верно служити.

Принц устаде и поче да шета уз стакла која су замењивала зидове. Дубаи се пресијавао на сунцу; једини град на свету који се шири тако што улази у море. До средине прошлог века, био је обично рибарско насеље у коме су рибари туристима, ронећи без боце с кисеоником, на дах, доносили из дубина скупocene бисере. На води и песку изграђена је оаза од бетона, гвожђа, стакла и цвећа, даноноћно заливана питком водом. Да ли је овај град довољан израз надмоћи у односу на западни свет? Јесте, али му недостаје још једна димензија, био је чврсто убеђен млади Принц.

– Густаве, да ли је покренута... машинерија?

– Јесте. Све је урађено онако како смо се договорили.

Већ на првом састанку са Густавом, Принц није крио своју намеру и разлог због кога је ангажовао искусног археолога. Сматрао је да је боље отуђити једну реликвију и тако показати да ће и друга бити украдена, ако налогодавац посла то пожели. Тако би увећао бол хришћана пред могућношћу да се то заиста и догоди.

– Правила знате. Ни кап крви. Желим реликвију, али не желим да носим вечни жиг због нечије смрти. Ја сам муслиман, Густаве. Њихови закони нису и моји закони.

– Разумем, Принче.

Принц је поново, с посебним задовољством, причао Густаву како је Салах ал Дин, у Европи познат као сараценски владар Саладин, после победе над крсташима

1178. године, ушао у Јерусалим. Након освајања главног града Свете земље није убио ниједног хришћанина нити је рушио хришћанске богомоље. Касније је Саладин постао египатски и сиријски султан.

– А да ли знаш како је десна рука Светог Јована дошла до Малтешких витезова пошто су протерани из Свете земље на Родос? – упита Принц, иако је добро знао да су Густаву познате те чињенице.

Густав се насмеја јер је предосетио поенту. Турци су, под вођством Мехмеда II Освајача, године 1453. заузели Цариград. Тридесетак година касније, Мехмедов син Бајазит II, да би одобровољио витезове Јовановог реда на Родосу, поклања им руку Светог Јована Крститеља.

– Другим речима, свечеву руку су витезовима дали муслимани. Зашто нам је сада витезови не би вратили? Ево, ја ћу да им помогнем – први пут се насмеја Принц, а Густав се с одобравањем наклони као да је на неком свечаном балу.

ДОДАТАК

Путоказ за читање романа
Досије Богородица

Досије Богородица је трећи роман у коме је главни јунак новинар Новак Ивановић, један од последњих изданака аналитичког новинарства, које подразумева мукотрпан истраживачки рад. Реч је, као и у претходна два романа, о класичном трилеру у коме јунаци књиге разоткривају тајне из раног средњег века, које су нашле сасвим угодно ухлебљење у данашњици голицајући машту зналаца и оних што најчешће затварају очи пред изазовима непознаница.

И поред тога што је у средиште радње стављен новинар Новак Ивановић, главни јунаци романа су чудотворна икона Богородице Филермосе и десна рука Јована Крститеља, две највеће хришћанске светиње, тренутно похрањене у манастиру Светог Петра Цетињског и Музеју савремене уметности на Цетињу. Десна рука Јована Крститеља се, иначе, сматра највећом светињом свих религија јер је једини биолошки доказ о настанку једне религије. Обе реликвије су биле осам векова у поседу Малтешких

витезова, а затим су чудесним путевима, преко династије Романов а затим династије Карађорђевић, доспеле до Цетиња, где се и данас налазе, са још нерешеним статусом кад је реч о власништву.

Четврт века су светиње провеле у сефу Државне безбедности у Подгорици, а када су најзад угледале светлост дана, утврђено је да је са иконе Богородице Филермосе украден плави сафир непроцењиве вредности. Новак Ивановић креће у потрагу за крадљивцима плавог сафира, али убрзо упада у мрежу крадљиваца светиња... Ко је налогодавац крађе једне од две светиње, зашто то чини и на који ће начин мафијаши покушати да дођу до плена?

Одговор читалац налази у књизи, а овај додатак је написан да би они који недовољно познају чињенице изнете у роману боље упознали путештвије две светиње, затим Малтешке витезове и истиниту полицијску заврзламу, која и данас није разрешена.

Али тајна не би више голицала машту ако би била сасвим разоткривена, што не искључује праву авантуру коју нуди роман *Досије Богородица*.

1.

БОГОРОДИЦА ФИЛЕРМОСА

Предање

Чудотворна икона Богородице Филермосе имала је невероватан, пустиолован пут од Јерусалима до Црне Горе, пут дуг девет векова. Икона је седам векова била у поседу Реда Малтешких витезова: из Јерусалима, након пораза крсташа у биткама са Саладином, Малтешки витезови прелазе на Кипар, затим се селе на Родос, одакле их протерује Сулејман Величанствени, налазе потом уточиште на Малти, али их одатле протерује Наполеон... Заједно са светим реликвијама, заштитницима Реда, преко Трста, где се кратко задржавају, одлазе у Русију... Реликвије су у Русији биле до доласка большевика на власт, а затим, преко Копенхагена и Минхена, стижу у Београд, где их преузима Александар Карађорђевић. Други светски рат икона је прегрмела скривена у манастиру Острог, где је након капитулације војске 13. априла 1941. доноси Петар II Карађорђевић. Из Острога, где

Дванаест година самоће:
реликвије скривене испод пода у манастиру Острог

су је чували калуђери и свештеници, икона прелази у руке црногорске полиције...

После четврт века (1952–1978) проведених у сефу Државне безбедности Црне Горе у Подгорици, чудотворна икона Мајке Божје нашла се у Музеју савремене уметности на Цетињу.

Али и тај пут од Подгорице до Цетиња био је дуг готово двадесет година. За то време, разне комисије су правиле пописе, утврђивале истину о икони и уносиле још више пометње у причу коју једно социјалистичко друштво није успевало да разуме и прихвати као изненадну, велику шансу да хришћански свет, захваљујући реликвијама, више пажње усмери ка Југославији. Јер, тај свет признаје праве, доказане вредности и води рачуна о традицији и посебно коренима хришћанске цивилизације, а икона Мајке Божје,

Капела саграђена у државној установи:
Музеј савремене уметности у Цетињу

заједно са десном руком Јована Крститеља, чини кључне путоказе у причи о настанку те цивилизације.

Уврежено је мишљење да је икону насликао први свештени ликописац у хришћанству, јеванђелиста Лука, средином првог века нове ере.

Према предањима, којима се најчешће не може веровати јер не почивају на веродостојним писаним изворима, јеванђелиста Лука је тек насликану икону однео у пустињу, међу назареје, прве монахе који су живели у осами. Тада је икона добила име Богородица Филеримска – Пустинољубива, а према предању из петнаестог века, дакле миленијум и по касније, добила је име Богородица Филермоска, према брду Филермос на острву Родосу. Ту се икона налазила два века, све док Малтешке витезове није протерао Сулејман Величанствени, дозволивши им да са собом понесу велико благо и светиње, заштитнике њиховог реда.

Свети Лука слика Богородицу: фреска из манастира Морача

Емоција

Најновији назив, икона Богородице Филермосе, у коме се губи слово К, учестало се употребљава откада се икона налази на Цетињу и за то су најзаслужнији црногорски и српски новинари који пишу о овој светињи. Црква је склона мистификацијама, јер тако одржава мит, али, у поређењу са маштом новинара и мистификацијама које из тога произилазе, ипак губи битку. Машту новинара посебно распламсавају сусрети политичара и представника Малтешких витезова, када су светиње једине тачке дневног реда. И тада се име иконе појављује у више верзија, што показује да није познато њено право име, као што није познато ни ко је њен стварни аутор.

Тамара Огњевић, историчар уметности, новинар и публициста, један је од најбољих познавалаца историје ове значајне реликвије. Она је у рукама држала икону без ризе, украсног оквира слике рађеног у царској мајсторској радионици у Санкт Петербургу. Руски цар Павле I богато је украсио икону седефом, дијамантима и сафирима, па поред непроцењиве духовне вредности, икона има и велику материјалну вредност. Вредност украса на икони Богородице Филермосе 1859. године процењена је на 24.930 рубаља у злату, што је тада био износ од којег застаје дах, а данас је готово немогуће израчунати праву вредност у новцу.

Остало је забележено да је професор Барић из Загреб, стручни проценитељ вредности реликвија, када су светиње изнесене из сефа Државне безбедности,

рекао да су „вредније од целог Цетиња“. Иако се може говорити о професорском претеривању насталом опчињеношћу лепотом и значајем светиња донесених на Цетиње, оцена професора Барића сведочи колико и данас власти у Црној Гори нису свесне какво богатство поседују. Хрвати су од наводног појављивања Госпе у Међугорју направили религијски и туристички бум, а реч је о политичко-пословном пројекту. Ватикан је 2009. године рашчинио свештеника Томислава Влашића, који је организовао групу од шесторо деце којима се Госпа, наводно, јавила 40.000 пута у току једне године!? И поред доказаних манипулација, у Међугорје преко целе године хрле милиони ходочасника и знатижељника, а светиње на Цетињу годишње, углавном у току туристичке сезоне, види 10.000 посетилаца.

Истраживања Тамаре Огњевић су најближа истини о чудесној икони. Ево каква су њена запажања и дилеме које смело износи у својим радовима.

– Икона Богородице Филермосе сматра се најстаријом сликом Мајке Христове, а оно што јој даје посебну драж јесте чињеница да предања говоре да ју је насликао свети апостол и јеванђелиста Лука према живом моделу, односно с благословом саме Богородице. Како је апостол Лука, даровити грчки лекар са префињеним смислом за писање и сликање, заправо једини од четворице јеванђелиста који није срео Христа, јер се његовим ученицима прикључио тек након догађаја на Голготи, лик жене неодређених година из чијих очију, али и читавог израза, потресно зрачи

отмена туга у целини одговара оном душевном стању и расположењу у којем је аутор најстарије и најзагонетније иконе на свету могао затећи Мајку Божју...

Тужбалица

Тамара Огњевић сматра да икона Богородице Филермосе представља преседан у односу на све познате иконе православног порекла. То би могли бити кључни докази о времену настанка ове иконе, јер је слика пуна симбола који се користе у иконосликарству католика, а познато је да су витезове у походу на Свети гроб пратили уметници крсташи, углавном католици, који су у представу Мајке Божје уносили свој сликарски и религиозни манир. Ваљало би имати на уму и то да у време крсташких ратова хришћанство још није било строго подељено на ортодоксе и католике, па је долазило до мешања стилова уметника који су се бавили иконосликарством.

Платно на коме је слика урађена кључни је доказ да икона није настала у првом веку, а према лику би се могло закључити да је реч о једној од реплика Богородице Одигитрије, која се налази у Цариграду. Иако је реч о реплици, дакле слици рађеној по узору на већ постојећу светињу, икона Богородице је постала култна реликвија захваљујући Малтешким витезовима, који су је користили, између осталог, и у ритуалима иницијације – уласка нових чланова у Ред. Да би се данас схватили ти ритуали, мора се размишљати на